

Ο αειφόρος εκσυγχρονισμός

Του ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΣΩΜΕΡΙΤΗ

Ευτυχώς, η 11η του Νοέμβρη πλησιάζει. Ένας αδιευκρίνιστος αριθμός πολιτών θα αποφασίσει περισσότερο από την «εθνική συνδιάσκεψη» για το μέλλον του ΠαΣοΚ. Όλα θα έχουν τη σημασία τους: ο αριθμός των ψηφοφόρων, η εντιμότητα της ψηφοφορίας, η ικανότητα των υποψηφίων προέδρων να αποδεχθούν ήρεμα το αποτέλεσμα. Και αμέσως μετά, η δυνατότητα της Κεντροαριστεράς να οργανώσει ενωμένα, χωρίς αποκλεισμούς αλλά και ξεκάθαρα, τη νέα πορεία της. Τολμηρά αλλά όχι βερμπαλιστικά: αν κάποτε γίνει μια βαθιά αλλαγή στο «κόμμα της αλλαγής», αυτή θα είναι ακριβώς ο εξοστρακισμός του βερμπαλισμού. Ο κ. Παπανδρέου, ο οποίος θέλει τώρα να διαγράψει πολιτικές όπως ήθελε να διαγράψει ανταγωνιστές, έχει άδικο.

Το ιδανικό θα ήταν ακριβώς οι πολίτες να μπορούσαν να διαλέξουν ανάμεσα όχι μόνο σε τρεις υποψηφίους προέδρους αλλά και ανάμεσα σε πολιτικές. Ο Παπανδρέου, ο Βενιζέλος και ο Σκανδαλίδης διαφέρουν ο ένας από τον άλλον. Αλλά πέρα από τα «αριστερά ανοίγματα» που έχουν κυρίως εκλογοθηρευτικό χαρακτήρα ή την έμμεση διαμάχη για το ποιος είναι λιγότερο ή περισσότερο αυταρχικός, κανένας από τους υποψηφίους δεν προτείνει ένα πραγματικά διαφορετικό σχέδιο.

Θα το μπορούσε; Αμφίβολο! Διότι μια βαθιά αλλαγή δεν γίνεται ποτέ μόνο σε επίπεδο ανταγωνισμού ηγετών. Απαιτείται μια μακρόχρονη συλλογική διαδικασία επεξεργασίας θέσεων, συγκρούσεις, διάλογο, και, αν είναι δυνατόν, σύνθεσης. Έτσι προχώρησαν όλα τα κεντροαριστερά ευρωπαϊκά κόμματα στις μεγάλες ιδεολογικές αλλαγές πλεύσης. Φυσικά, η διαμάχη ιδεών έχει και επώνυμους εκφραστές. Παλαιό παράδειγμα, ο Μπραντ στη Γερμανία και πιο πρόσφατα ο Μπλερ στη Βρετανία: ήθελαν την νίκη ΚΑΙ για να επικρατήσουν οι ιδέες τους.

Αν κάποτε γίνει μια βαθιά αλλαγή στο «κόμμα της αλλαγής», αυτή θα είναι ο εξοστρακισμός του βερμπαλισμού

Παλαιό παράδειγμα, ο Μπραντ στη Γερμανία και πιο πρόσφατα ο Μπλερ στη Βρετανία: ήθελαν την νίκη ΚΑΙ για να επικρατήσουν οι ιδέες τους.

Η μόνη απόπειρα προγραμματικής εργασίας έγινε στο ΠαΣοΚ λίγους μήνες πριν από τις εκλογές, όταν με τον συντονισμό της Άννας Διαμαντοπούλου συντάχτηκε το νέο πρόγραμμα του Κινήματος. Το αποτέλεσμα ήταν ενδιαφέρον. Ήταν όμως και προϊόν ενός μεγάλου καθημερινού συμβιβασμού ανάμεσα στο καινούργιο και στο τολμηρό πολλών συντακτών και στον αφόρητο φοβικό συντηρητισμό τόσων άλλων. Αλλά και έτσι, το αρχηγικό ΠαΣοΚ δεν το πρόβαλε προεκλογικά. Μόλις τώρα ορισμένες προτάσεις του ξεθάβονται από τις παρατάξεις και χρησιμεύουν για τα προγράμματα υποψηφίων όπως ο Βαγγέλης Βενιζέλος, που το χρησιμοποίησε – και καλά έκανε – για το οικονομικό και κοινωνικό του πρόγραμμα.

Χρειάζεται όμως βαθιά αλλαγή στο ΠαΣοΚ; Φυσικά. Για να προταθεί μια νέα και τολμηρή εκσυγχρονιστική προοπτική που θα συμπληρώσει και θα αναπτύξει όσα έγιναν και θα προσθέσει νέα: ο εκσυγχρονισμός είναι αειφόρος γιατί δεν είναι συντηρητισμός. Αυτό που δεν χρειάζεται είναι μια «επιστροφή στις ρίζες», στη μυθική «3η του Σεπτέμβρη». Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στο ΠαΣοΚ θα ήταν να μετατραπεί, όπως το κουκούε, σε μουσείο μουχλιασμένων ιδεών.

Μεγάλες κουβέντες αυτά; Ίσως. Διότι για άλλους το κυρίως ζητούμενο είναι μόνο να ξαναβρεί το ΠαΣοΚ την εκλογική ακμή του (χωρίς ιδέες;) και να υπερισχύει στο μέγα δημοσκοπικό ερώτημα για τον «καταλληλότερο». Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι για ένα κόμμα αυτό είναι κάτι πολύ σημαντικό. Είναι όμως μιας χρήσης και, συνεπώς, ανεπαρκές.

somerit@otenet.gr

ΤΟ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής: Δημήτριος Λαμπράκης

- Έτος ίδρύσεως 1922 ■ Έτος ΠΣΤ'
- Αριθ. φύλλου 15205
- Πολιτική και Οικονομική εφημερίδα
- Εκδίδεται από τον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη ΑΕ

Πρόεδρος του ΔΣ: Χ

Αναπληρωτής Δι
Βασίλης Μουλό
Γιώργος Αλλαμ

Γραφεία: Μιχαλακοπούλου 80, Αθήνα 115 28 E-mail: tonima@apagoreyetai.gr
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιμηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλων, χωρίς προηγ